

Helmi Siirinen

KIELI TODISTUSAINEISTONA

Kokoava katsaus forensisen lingvistiikan
käsitteistöön ja metodeihin

Informaatioteknologian ja viestinnän laitos
Kandidaatin tutkielma
Huhtikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Helmi Siirainen: Kieli todistusaineistona – Kokoava katsaus forensisen lingvistiikan käsitteistöön ja metodeihin

Kandidaatin tutkielma

Tampereen yliopisto

Kielten tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Huhtikuu 2022

Tämä tutkielma on kokoava kirjallisuuskatsaus, jossa kootaan forensisen lingvistiikan käsitteistö ja pääasialliset menetelmät yhteen dokumenttiin. Tutkielman pääasiallinen tutkimuskysymys on, miten forensisen lingvistiikan tutkimusta tulisi jatkaa Suomessa.

Forensisen lingvistiikan tutkimus Suomessa on vähäistä, joten tutkielman pääasiallisena lähdeaineistona toimii ulkomainen kirjallisuus forensisestä lingvistiikasta. Kirjallisuus on kuitenkin pääosin Isosta-Britanniasta tai Yhdysvalloista, joiden lakijärjestelmä poikkeaa suomalaisesta lakijärjestelmästä. Suurimpana erona voidaan nähdä valamiesjärjestelmän vaikutus oikeusistuimessa. Valamiehet vaikuttavat erityisesti syytetyn ja syyttäjän narratiiveihin oikeusistuimessa, joten forensinen tutkimus voi ottaa kantaa myös tällaiseen. Suomessa ei ole kuitenkaan valamiehistöä, joten oikeusistuimen narratiivisuus ei vaikuta vahvasti oikeuden päätökseen. Tästä syystä Suomessa oikeusistuimessa tapahtuvaa diskurssia ei ole syytä luokitella forensisen lingvistiikan piiriin.

Tämän lisäksi Suomessa on jo oikeuskieltä tutkiva oppiala, oikeuslingvistiikka. Oikeuslingvistiikka tutkii erityisesti lakiin ja säädöksiin liittyvää kieltä. Lähdeaineistossa forensinen lingvistiikka koskee kaikkea rikosprosessin kontekstissa tapahtuvaa kielentutkimusta, joka voidaan luokitella soveltavaksi kielentutkimukseksi. Tutkielma määrittelee forensiseksi lingvistiikaksi Suomessa sellaisen soveltavan kielitieteellisen tutkimuksen, jonka toimintaympäristö sijoittuu esitutkintaan. Tutkielmassa luettiin forensisen lingvistiikan piiriin myös kuulustelututkimuksen ja sellaisen oikeuslingvistisen tutkimuksen, jossa kielen rikosentekovälineenä toimii kieli. Tällaisia rikosnimikkeitä ovat esimerkiksi ”kunnianloukkaus” tai ”kiihotus kansanryhmää vastaan”.

Tutkielmassa listataan erilaisia kielitieteen aloja, joita hyödynnetään ulkomaisen forensisen lingvistiikan piirissä. Tällaisia ovat esimerkiksi sociolingvistiikka, korpuslingvistiikka, laskennallinen kielitiede, narratiivitutkimus, psykolingvistiikka, semantiikka ja pragmasemantiikka. Lisäksi tutkielmassa korostetaan lajitutkimuksen roolia forensisen lingvistiikan kontekstissa.

Forensisen lingvistiikan analyysimateriaalina voi toimia mikä tahansa teksti. Tästä syystä tekstilajin tunnistus korostuu. Tärkeimpänä käsitteenä forensisessä lingvistiikassa voidaan pitää ”merkitsimen” käsitettä, joka merkkää tekstistä sellaisia piirteitä, mitkä ovat tekstilajin vastaisia ja toimivat näin ollen vihjeenä kirjoittajasta. Merkitsin voi olla mikä tahansa kielellinen piirre, mikä on erityisesti tekstilajin vastainen.

Merkitsimen määrittelyyn liittyy myös tekstin pituus. Olsson (2008) pitää esimerkiksi funktiosanojen laskennallisia frekvenssejä oleellisimpina merkitsiminä pitkissä teksteissä. Epäselvää onkin se, miten tällainen tulkinta merkitsimestä suhteutuu suomen kieleen. Englannin kieli on analyttinen kieli, jossa funktiosanat korostuvat. Suomen kieli on synteettinen kieli, jonka analysoimisessa pääpainona voidaan pitää kielen morfologiaa. Tutkielma ehdottaakin, että forensisen lingvistiikan tutkimusta jatkettaisiin erityisesti ”merkitsimen” käsitteen osalta laskennallisen kielitieteen piirissä: millaisia kielen piirteitä suomen kielessä tulisi analysoida laskennallisesti, jotta voidaan saada dataa mahdollisesta kirjoittajasta?

Avainsanat: forensinen lingvistiikka, forensiikka, kriminalistiikka, soveltava kielitiede

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 Johdanto	1
2 Tutkimusasetelma	4
2.1 Tutkimuksen tavoite	4
2.2 Metodi	5
2.3 Aineisto.....	7
3 Kielentutkimus rikosprosessissa	8
4 Forensisen lingvistiikan metodit	12
4.1 Tekstianalyysin tavoite	12
4.2 Kielelliset merkitsimet ja tekstilaji.....	13
4.3 Tekstien ja kirjoittajien variaatio	13
4.4 Tekstin pituus ja laskennallinen analyysi	14
4.5 Kielelliset tasot ja arvion tuottaminen.....	16
5 Forensisen lingvistiikan sovellukset	17
5.1 Kuulusteluntutkimus	17
5.2 Oikeuslingvistiikka esitutkinnassa	19
6 Johtopäätökset	21
6.1 Yhteenvedo.....	21
6.2 Jatkotutkimus	22
Lähdeluettelo	24

1 JOHDANTO

Kielentutkimus voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen: yleiseen ja soveltavaan kielentutkimukseen. Ero näiden kahden välillä voidaan tuottaa tutkimuskohteen, -menetelmän tai -tavoitteen kautta. Yleinen kielentutkimus tutkii pääasiallisesti kieltä itsessään teoreettisten menetelmien kautta. Yleisen kielitieteen tutkimustavoite on tuottaa tietoa kielestä. (Sajavaara 2000.)

Soveltava kielentutkimus on taas tutkimuskohteiltaan, -menetelmiltään ja -tavoitteiltaan laajalaisempi ilmiö. Soveltavan kielitieteen luonne koskee enemmän kielenkäyttöä, kuin kielen ilmiöitä. Soveltavan kielentutkimuksen kohde on usein kielen ulkopuolinen asia, jota pyritään tutkimaan multimetodisin keinoin. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimusongelma tai kohde pyritään ratkaisemaan käyttäen kielitieteellisiä menetelmiä. Yksi tällainen soveltavan kielitieteen osa-alue on forensinen lingvistiikka, joka pyrkii soveltamaan kielitieteen keinoja rikosprosessin kontekstissa.

Forensisen lingvistiikan määritelmä on lähteestä riippuen kompleksinen. Ulkomaisessa tutkimuksessa ja kirjallisuudessa *forensic linguistics* käsittää laajasti koko rikosprosessin todistusaineiston ja kuulustelut aina oikeuskieleen asti (ks. Olsson 2008). Suomessa samanmuotoisen termin, forensisen lingvistiikan, voidaan katsoa sisällyttävän pääasiallisesti rikoksen tutkintavaiheessa tapahtuvan kielellisen analyysin. Salmi-Tolonen (2008) jakaa tutkintavaiheessa tuotetun kielellisen analyysin kahteen päälinjaan: kirjoitetun kielen tutkimukseen (forensinen lingvistiikka) ja puhutun kielen tutkimukseen (forensinen fonetiikka). Kuten huomataan, Salmi-Tolosen mukaan *forensinen lingvistiikka* toimisi paitsi kirjoitetun kielen tutkimuksen terminä, myös yläkäsitteenä esitutkintavaiheen kielelliselle analyysille. Forensisen lingvistiikan tai kielentutkimuksen määritelmä onkin siis monialainen sekä suomalaisessa kontekstissaan vielä vakiintumaton. Forensisen lingvistiikan määritelmästä lisää luvussa 3.

Määritelmän vakiintumattomuus johtunee siitä, että Suomessa kielitieteen mahdollisuuksia ei ole käytetty saatikka tutkittu laaja-alaisesti rikosprosessin kontekstissa, oikeuslingvistiikkaa lukuun ottamatta (ks. luku 3). Ulkomailla sen sijaan forensisen lingvistiikan tutkimusala on vakiinnuttanut asemansa. Tämä on nähtävissä esimerkiksi mahdollisuuksina opiskella forensista lingvistiikkaa pääaineena eri yliopistoissa sekä järjestöistä, jotka keskittyvät forensisen lingvistiikan tutkimukseen ja sen kehittämiseen. (Rentola 2017: 2–4.)

Käytettäessä Salmi-Tolosen määritelmää forensisen lingvistiikan osa-alueista voidaan katsoa, että Suomessa forensisen lingvistiikan tutkimus on erittäin vähäistä. Erityisesti kirjoitetun kielen tutkimuksen voidaan nähdä olevan puutteellista. Ei ole myöskään julkisessa tiedossa, että kirjoitetun kielen analyysia olisi laaja-mittaisesti käytetty rikostutkimuksen osana tai todistusaineistona (Salmi-

Tolonen 2008: 385–386). Sen sijaan forensisen fonetiikan osalta tutkimusta ja metodologiaa on laajemmin. Asian puolesta puhuu keskusrikospoliisissa työskentelevän foneetikon lisäksi tutkimusartikkelit automaattisista puhujantunnistusohjelmistoista.

Kirjoitetun kielen osalta keskusrikospoliisissa ei työskentele kielentutkijoita, vaan tekstianalyysit tilataan alihankintana Kotimaisten kielten keskukselta. Keskusrikospoliisi on esimerkiksi konsultoinut Kotimaisten kielten keskuksen tutkijaa ja Helsingin yliopiston dosenttia Ulla Tiililää muun muassa Carl J. Danhammerin tapausta koskien (Rentola 2017: 33).

Artikkelissaan Salmi-Tolonen (2008: 375) katsoo, että forensisen lingvistiikan käyttämisen vähäisyys johtuisi siitä, että kielitieteellisiä keinoja ei osata liittää rikostutkimukseen; ei yleisesti tiedetä, miten alan asiantuntemusta voitaisiin hyödyntää. Tässä tutkielmassa tarkastellaan myös sitä mahdollisuutta, että kielitieteen menetelmiä ei ole kehitetty tai tutkittu rikostutkimuksen kontekstissa.

Suomessa ei juuri ole tieteellisiä tai syväluotaavia artikkeleita siitä, miten kielentutkimusta voidaan käyttää rikostutkinnassa todistusaineiston osalta (vrt. oikeuslingvistiikka). Forensista lingvistiikkaa yleislaatuisesti käsitteleviä tekstejä voidaan löytää kolme. Yksi näistä on Ulla Tiililän (2014) katsaus forensiseen lingvistiikkaan. Artikkelin kuvailee kielitieteellisen analyysin tekemisen rikostutkinnassa. Lisäksi tieteellisinä lähteinä voidaan pitää Tarja Salmi-Tolosen artikkelia, johon tässäkin tekstissä pääasiallisesti viitataan. Opinnäytteiden tasolla myös Roosa Rentola (2017) on tuottanut opinnäytetyönsä forensisestä lingvistiikasta Poliisiammattikorkeakoulussa. Sekä Tolosen että Rentolan tekstit ovat kuvailevia ja viittaavat pääosin terminologian historiaan, forensisen lingvistiikan asemaan sekä lakiin ja asiantuntijatodistamiseen. Sen sijaan kielitieteen metodologisessa viitekehysessä voidaan löytää tutkimusta esimerkiksi kyberrikollisuudesta (ks. Haapasalo 2019) sekä forensisen kääntäjän työstä (ks. Junni 2020).

Kuten mainittu, forensisen kielentutkimuksen asema ja määritelmä poikkeaa runsaasti, kun verrataan Suomea ja ulkomaita. Tämä johtunee paitsi Salmi-Tolosen mainitsemasta kielitieteellisten keinojen tuntemattomuudesta mutta myös suomalaisen tutkimuksen puutteesta. Ulkomaisen forensisen lingvistiikan tutkimuksen kautta voidaan huomata, että kielitieteellisiä keinoja voidaan soveltaa rikosprosessin monessa eri vaiheessa ja sekä rikostutkinnan eri osa-alueilla.

Laajaa kielitieteellistä tutkimusta ja kirjallisuutta voidaankin löytää erityisesti englanninkielisistä *tapaoikeutta* (*common law*) käyttävistä maista, kuten Yhdysvalloista tai Iso-Britanniasta (ks. luku 3). Tässä tutkielmassa viitataan usein *ulkomaiseen forensiseen lingvistiikkaan*. Tällöin tarkoitetaan pääasiallisesti juuri Yhdysvaltoja tai Iso-Britanniaa. Maat eroavat Suomesta paitsi kielellisesti myös lakijärjestelmänsä puolesta. Tapaoikeutta käyttävissä maissa suurimpana erona Suomen järjestelmään on se, että oikeusistuimessa toimii tuomarin lisäksi

valamiehistö. Tämä tuottaa oikeusistuimeen oman, narratiivisen puolensa. Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan oteta laajamittaisesti kantaa forensisen kielentutkimuksen lakipuoleen tai kielen asiantuntijan rooliin oikeusjärjestelmässä.

Viitattaessa *suomalaiseen* tai *Suomen forensiseen lingvistiikkaan*, tarkoitetaan juuri pääasiallisesti suomen kielen ja sen variaation kontekstissa tapahtuvaa tutkimusta. Vaikka forensisen lingvistiikan saralla on kehitetty erilaisia metodeja esimerkiksi englannin kieltä koskien, ei menetit ole välttämättä suoraa sovellettavissa suomen kieleen. Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että englannin kieli on analyttistä, kun suomen kieli taas synteettistä. Kielet kuuluvat myös eri kielikuntiin, jolloin kielihistoriallinen kehitys ja esimerkiksi yleiskielen synty on ollut erilaisia.

Suomalaista tutkimusta forensisen lingvistiikan metodeista tai yleisesti kielitieteen soveltamismahdollisuuksista rikosprosessissa näyttäisi siis olevan erittäin vähän. Mikäli kuitenkin tulkitaan ulkomaista forensista lingvistiikkaa ja sen metodeja ja jaetaan ne suomenkielisiin osa-alueisiin, voidaan huomata tutkimusta olevan luultua enemmän. Kielentutkimuksen sovellusmahdollisuuksia rikosprosessin kontekstissa ei ole vielä tunnistettu.

Jotta suomalaista forensisen lingvistiikan käyttöä voitaisiin lisätä ja sen mahdollisuudet tunnistaa, tulee olla myös tieteellistä tutkimusta. Monet forensisen lingvistiikan menetit mukailevat tavanomaisia kielitieteellisiä aloja tai metodeja, kuten korpuslingvistiikkaa.

Tässä tutkielmassa selvitetään, mitä kielitieteellisen tutkimuksen osa-alueita ulkomainen forensinen lingvistiikka pitää sisällään ja mitkä osa-alueet ovat ennestään suomen kielen kontekstissa tutkittuja. Tutkielman tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, millaisia menetelmiä kielentutkimus voi tarjota rikostutkinnassa. Tutkielman on tarkoitus lähestyä forensista lingvistiikkaa erityisesti kielitieteellisestä näkökulmasta.

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimuksen tavoite

Kuten johdannossa mainittiin, Suomessa ei tiettävästi ole laajamittaisesti hyväksikäytetty kielitieteellistä osaamista rikosprosessissa. Tämän tutkielman tavoitteena on kartoittaa niitä kielitieteellisiä metodeja forensisen lingvistiikan osalta, joita ei tiettävästi vielä hyödynnetä Suomessa rikostutkimuksen kontekstissa. Mahdolliset menetelmät ja kielitieteeksi luettavat tieteenlajit ovat kuitenkin moninaisia. Rikosprosessissa tapahtuvaan kielentutkimukseen voidaan nähdä lukeutuvan esimerkiksi juuri todistusaineistoa koskeva kielianalyysi (forensinen lingvistiikka), forensinen fonetiikka, oikeuskääntäminen, kuulusteluntutkimus ja oikeuslingvistiikka ja jopa käsialantutkimus.

Jotkin kielitieteeksi luettavat tieteenlajit ovat kuitenkin jo vakituksessa käytössä poliisin toiminnassa. Keskusrikospoliisissa työskentelee foneetikko ja käsialantutkija, mutta ei suoranaista lingvistiä. Fonetiikkaa voidaankin pitää siis jo vakiintuneena tieteenlajina forensisten tieteiden joukossa. Tästä syystä tässä tutkielmassa ei käsitellä forensista fonetiikkaa. Kuulusteluntutkimuksesta voidaan löytää laajamittaista materiaalia, mutta vain harvoin kielitieteellisessä kontekstissa. Sama koskee myös oikeuslingvistiikkaa. Tämä tutkielma sivuaa kuulusteluntutkimusta sekä oikeuslingvistiikkaa siltä osin, kun se on oleellista esitutkintavaiheessa.

Useat suomalaiset lähteet, joita tämänkin tutkielman johdannossa on käytetty, mainitsevat erityisesti puutteita forensisen lingvistiikan käytössä ja tutkimuksessa. Tämän tutkielman tavoitteena on tarkentaa ja perustella tätä väitettä. Tutkielma pyrkii selventämään erityisesti ulkomaisen forensisen kielentutkimuksen metodologiaa ja toimintaympäristöä. Lisäksi tutkielmassa pyritään vertaamaan jo olemassa olevaa suomenkielentutkimusta ulkomaiseen forensiseen lingvistiikkaan. Pääasiallisena tavoitteena on koostaa forensiseen kielentutkimukseen liitettäviä metodeja ja käsitteitä. Tutkielman pääasiallinen tutkimuskysymys on kuitenkin seuraava:

- Miten forensisen lingvistiikan tutkimusta tulisi jatkaa?

Tutkielma keskittyy pääsääntöisesti kirjoitetun kielen tutkimukseen mutta ottaa kantaa myös muuhun esitutkinnassa tapahtuvaan kielentutkimukseen, jonka tavoitteena on analysoida todistusaineistona pidettävää materiaalia. Tästä syystä tutkimuksesta rajautuvat pois kysymykset paitsi oikeuskääntämisestä myös mainitusta forensisesta fonetiikasta sekä oikeusistunnossa tapahtuvasta narratiivisesta tutkimuksesta.

2.2 Metodi

Tutkielma on kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsaus voidaan nähdä esimerkiksi teoriaa kehittävänä, teoriaa arvioivana ja kokonaiskuvaa rakentavana menetelmänä. Kirjallisuuskatsauksella voidaan myös pyrkiä tunnistamaan tietyn teorian ongelmia tai kuvata aiheen historiallista kehitystä (Baumeister ja Leary 1997: 312). Kirjallisuuskatsauksen voidaan nähdä olevan metodi, jonka avulla tehdään ”tutkimusta tutkimuksesta” (Salminen 2011).

Kirjallisuuskatsauksen tyyppi voidaan jaotella kolmeen kategoriaan: kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen sekä meta-analyysiin. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa edelleen kahteen pääpainotukseen: narratiiviseen tai integroivaan kirjallisuuskatsaukseen. Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa painotus on laajan kuvan saamisessa tutkitusta aihealueesta. Narratiivinen analyysi ei arvioi tutkimuskirjallisuutta systemaattisesti, mutta luo ajankohtaista kokonaiskuvaa aiheesta. (Salminen 2011.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen toinen lähestymistapa on integroiva kirjallisuuskatsaus. Integroiva kirjallisuuskatsaus kuvaa tutkimusaihetta mahdollisimman monipuolisesti, ja pyrkii auttamaan kirjallisuuden kriittisessä arvioinnissa ja syntetisoinnissa. Integroiva kirjallisuuskatsaus vertautuu usein systemaattisen kirjallisuuskatsauksen kanssa, mutta tuottaa usein laajemman kuvan aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta (Salminen 2011).

Kuvailevien kirjallisuuskatsausten lisäksi metodina voi toimia jo mainittu systemaattinen ote tai meta-analyysi. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus pääosin tiivistää tutkimusaiheen aiemman tutkimuksen olennaisen sisällön. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen pääasiallinen tavoite on erotella tieteellisten tulosten kannalta kiinnostavia ja tärkeitä tutkimuksia. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus voidaan myös nähdä metodina, joka rakentaa tutkimuksen alkuasetelman tai aikaisemmassa tutkimuksessa esiintyvät puutteet ja näin ollen luoda uusia tutkimustarpeita.

Tämän tutkielman kirjallisuuskatsaus liikkuu integroivan sekä systemaattisen kirjallisuuskatsauksen välimaastossa. Tämä johtuu siitä, että Suomessa on ainoastaan rajallinen määrä forensista lingvistiikkaa koskevaa tutkimusta. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa on oletusarvoista luoda hakusanat tutkittavalle aihealueelle (ks. *Finkin malli*, Fink 2005). Suomessa ei juuri käytetä termejä *forensinen lingvistiikka* tai *rikostekninen kielentutkimus*, vaikka aihealue liittyisikin forensisen lingvistiikan piiriin (esim. kuulusteluntutkimus).

Tämän lisäksi systemaattinen kirjallisuuskatsaus pyrkii valitsemaan tarkoin tietokantansa. Vaikka tässä tutkielmassa tietokannat onkin valittu, eivät kriteerit ole kovinkaan jyrkät. Tämä johtuu siitä, että aihealue koskee laajaa kielitieteellistä osaamista sekä rikostutkintaa. Näin ollen

tietokannaksi on valittu esimerkiksi Poliisiammattikorkeakoulun hakujärjestelmä, jonka kautta voidaan löytää muun muassa opinnäytetöitä. Kysymys siitä, kuinka laadukkaita ja tieteellisiä opinnäytetyöt lähteinä ovat, ovat suuritöisen laadullisen tutkimuksen päässä. Tämän tutkielman aihe on rajattu myös teemoittain: pyrkimyksenä on löytää tutkimusalueet sekä todeta, onko teemasta tai aihealueesta tuotettua tietoa olemassa.

Näin ollen voidaankin todeta, että perinteisen systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekeminen esimerkiksi *Finkin mallin* (ks. Salminen 2011: 11) pohjalta ei ole lähtökohtaisesti asianmukaista. Sen sijaan tutkielman metodiksi voidaan todeta systemaattista kirjallisuuskatsausta sivuava integroiva kirjallisuuskatsaus.

Integroiva kirjallisuuskatsaus toimii kuvailevan ja systemaattisen kirjallisuuskatsauksen välimaastossa. Integroiva kirjallisuudenkatsaus voidaan nähdä kuvailevana siltä osin, että sillä pyritään kuvailemaan ilmiötä mahdollisimman monipuolisesti. Integroiva kirjallisuuskatsaus tuottaa kuitenkin myös kriittistä arviota valikoidusta materiaalista sekä syntetisoi sitä.

Integroivan ja systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tutkimusvaiheet ovat pääosin samat: 1. tutkimusongelman asettaminen, 2. aineiston hankkiminen, 3. arviointi, 4. analyysi ja 5. tulkinta ja tulosten esittäminen (Cooper 1989: 15). Myös tämä tutkielma noudattaa pääosiltaan tätä kaavaa.

Tutkimusongelmaksi on määrittynyt suomenkielisen tutkimuksen vähyys sekä forensista kielentutkimusta koskeva käsitteistö. Tutkielman tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, mitä ulkomaisen forensisen kielentutkimuksen peruskäsitteistöä ja -metodeja Suomessa jo on, vaikka niitä ei olisi liitetty forensiseen lingvistiikkaan tai rikosprosessin kontekstiin.

2.3 Aineisto

Ulkomaisen forensisen kielentutkimuksen kohdeaineistona toimii pääasiallisesti englanninkieliset forensisen kielentutkimuksen yleisteokset: erityisesti materiaali korostaa John Olssonin (2008) teosta luvussa 4. Teosten perusteella selvitetään yleisimmät forensisen kielentutkimuksen kohteet, nimetään metodit ja tarkastellaan tutkimuskohteiden jakoa ja kielentutkimuksen ympäristöä. Ulkomainen materiaali forensista lingvistiikka koskien tarjoaakin riittävän lähdeaineiston tuottamaan lisätietoa forensisen lingvistiikan metodologiasta. Tämä perustuu suomalaisen ja ulkomaisen forensisen lingvistiikan suhteuttamiseen: Suomessa tutkimus on niin vähäistä, että jo ulkomaiset perusmenetelmät tuottavat lisätietoa.

Suomalaisen forensisen kielentutkimuksen kohdeaineistona toimii kaikki se materiaali, mitä Suomessa on kirjoitettu forensisen kielentutkimuksen nimikkeellä ja hakusanalla yleisimmissä tietokannoissa. Lisäksi suomalaiseen aineistoon liitetään esimerkiksi tutkimus kuulustelusta sekä oikeuslingvistiikan alueelta, josta materiaalia löytyy runsaammin. Materiaali on kuitenkin täytynyt rajata koskemaan vain sellaista tietoa, mikä hyödyttää kielentutkimusta esitutkintavaiheessa.

Materiaali on haettu pääosin akateemisista tietokannoista sekä hakujärjestelmistä, mutta suurena apuna materiaalin kartoittamisessa on toiminut myös Poliisiammattikorkeakoulun kirjasto. Tutkielmassa ei ole käytetty kuitenkaan laajasti Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytteitä, jotka toisivat runsaasti materiaalia esimerkiksi kuulusteluiden pohtimiseen. Nämä aineistot on rajattu pois, sillä niiden akateemisuuden ja tieteellisyyden arvioiminen on suuritöisen laadullisen arvioinnin takana. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytteistä käytetään ainoastaan Roosa Rentolan opinnäytettä forensisesta lingvistiikasta (2017).

Lakien ja lakitietouden osalta tutkielmassa käytetään Finlex-hakupalvelua, joka tarjoaa tuoreimman tiedon laista ja sen muutoksista. Lisäksi apuna toimii sisäministeriön ja poliisihallituksen kirjoitukset esimerkiksi tutkintakäytänteitä koskien.

3 KIELENTUTKIMUS RIKOSPROSESSISSA

Suomen rikosprosessi voidaan nähdä nelivaiheisena. Siihen kuuluvat esitutkinta, syyteharkinta, tuomioistuinkäsittely sekä rangaistuksen täytäntöönpano. (Rantaeskola 2019). Esitutkinnassa tapahtuvan tutkimuksen pääasiallinen tarkoitus onkin tutkia näyttöä siitä, onko rikos tapahtunut. Mikäli esitutkinnassa todetaan, että rikokselle on näyttöä, etenee tapaus syyteharkintaan. Syyteharkinnan jälkeen tapaus etenee tuomioistuimeen, joka tuomioistuinkäsittelyn jälkeen langettaa lainvoimaisen tuomionsa tapahtuneesta. Kielientutkimusta voidaan soveltaa prosessin jokaiseen vaiheeseen, mutta kaikkea rikosprosessiin sovellettua kielientutkimusta ei voida kutsua forensiseksi lingvistiikaksi.

Forensinen lingvistiikka on yksi *forensisten tieteiden* metodologinen osa-alue. Forensiseksi tieteeksi voidaan kuvata rikollisuuteen liittyvää tutkimusta, joka käyttää apunaan teknisten ja luonnontieteellisten alojen metodologiaa. Forensiset tieteet ovat usein osa *teknistä rikostutkintaa*, jolla tarkoitetaan tietojen hankkimista esimerkiksi rikos- tai onnettomuustapauksesta. (Himberg 2002.)

Forensisiin tieteisiin voidaan nähdä kuuluvaksi erityisesti luonnontieteelliset alat. Kielitieteen nähdään olevan pääasiallisesti humanististen tieteiden osa-alue, vaikka kielitiede voidaankin liittää formaalimpiin tieteellisiin alueisiin kuten matematiikkaan tai logiikkaan (Itkonen 1974). Voidaan kuitenkin tulkita, että esimerkiksi *International Laboratory Accreditation CO-operation* (ILAC) voidaan nähdä luokittelevan kielitieteellisen tutkimuksen forensiikan piiriin. Tämä on nähtävissä esimerkiksi Interpolin vuosittaisten forensisten tieteiden symposiumien (*Forensic Symposium*) esityslistoista tai ILAC:n forensisten todistusaineistojen listauksista¹. Tästä huomataan, että forensiset tieteet eivät vaadi suoranaista ”luonnontiedestatusta”.

Kriminalistiikka eli rikostutkimusoppi voidaan jakaa kahteen haaraan: kriminaalitaktiikkaan ja kriminaalitekniikkaan. Kriminaalitaktiikka käsittää taktiset toimenpiteet rikostutkinnassa, ja tällaisia ovat esimerkiksi tutkinnan suunnittelu, rikosanalyysi tai kuulustelutaktiikka. Kriminaalitekniikka sen sijaan käyttää apunaan juuri forensisia tieteitä – kuten lingvistiikkaa – rikoksen selvittämisessä.

Forensisten tieteiden tarkoituksena on ”identifioida ja individualisoida haluttu materiaali” (Kirk 1963). Kriminaalitaktiikan perusteella lingvisti voikin ohjata omaa rikosteknistä analyysiaan niin, että tekstistä saadaan haluttu tieto. Tällaista voi olla esimerkiksi kirjoittajan tunnistaminen tekstejä

¹ ILAC Guideline for Forensic Laboratories 2002, luettavissa verkossa:

<http://www.sadcmnet.org/SADCWaterLab/Archived_Reports/2006%20Reports%20and%20Docs/Ilac-g19.pdf>

vertaillen tai tekstin kirjoittajan profilointi. Kielitieteilijän tehtävänä on joko edistää tutkintaa tai tuottaa asiantuntijan lausunto, jota voidaan käyttää oikeusistuimessa todistusaineistona.

Esitutinnan lisäksi kielitieteellistä asiantuntemusta voidaan käyttää myös tuomioistuinkäsittelyssä sekä rikosprosessin ulkopuolella lainsäädännössä. Kielitieteellistä osaamista tarvitaan erityisesti oikeuskielen tutkimuksessa. Oikeuskieleen kuuluu neljä haaraa: oikeustieteen kieli, säädöskieli, virkakieli sekä asianajokieli (Mattila 2017). Tätä kutsutaan *oikeuslingvistiikaksi*.

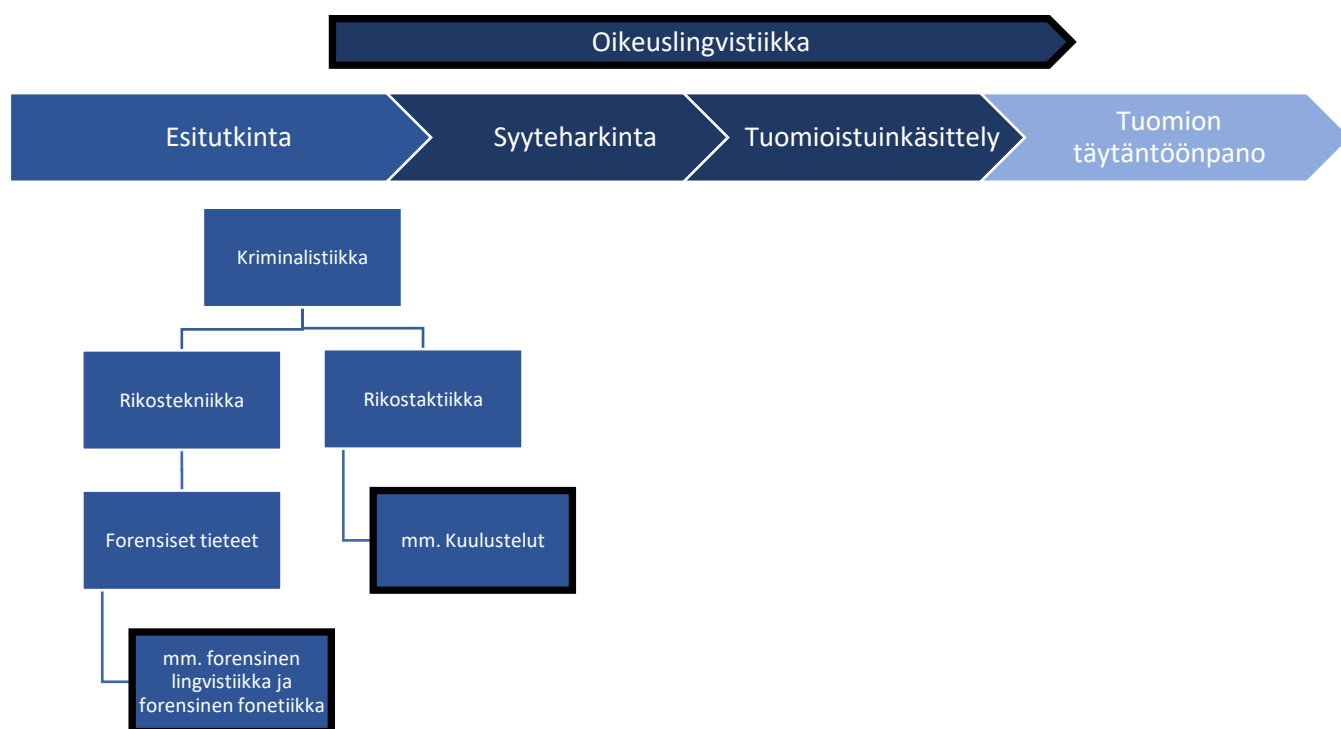
Ulkomaisesta forensisen lingvistiikan tutkimuksesta voidaan huomata, että oikeuskielen tutkimus (eng. *legal linguistics*) on yksi forensisen lingvistiikan alakategorioista. Tämän voidaan tulkita johtuvan tapaoikeusjärjestelmästä, jossa oikeudenkäymiskaari on erilainen. Valamiehistöillä on tapaoikeudessa erityinen rooli, ja kielellinen vaikuttaminen esimerkiksi narratiivin kautta on suuremmissa roolissa. Suomalaisessa oikeudenkäynnissä voidaan myös tutkia narratiiveja, mutta niiden päättäväksi yleisöksi jää ainoastaan tuomari.

Salmi-Tolonen (2008) näkee forensisen lingvistiikan ”soveltavana oikeuslingvistiikkana”. Huomioitaessa kuitenkin lingvistisen osaamisen toimintaympäristöt (esitutkinta versus tuomioistuin ja lainsäädäntö) sekä tutkimuskohteen (todistusaineistomateriaali versus oikeuskieli), voidaan nähdä käsitteet erillisinä tutkimusaloina, vaikka ne käyttävätkin metodologisesti samoja aineksia.

Huomioitavaa kuitenkin on, että forensisen lingvistiikan käsite on pääosin lainattu ulkomaisesta sanastosta. Mikäli englanninkielinen sanapari *forensic linguistics* käännetään analogisesti muita forensisia tieteenaloja mukailten (esim. *forensic medicine – oikeuslääketiede*), on tuloksena *oikeuslingvistiikka*. Suomessa käsite on kuitenkin otettu käyttöön Heikki Mattilan toimesta oikeuskielen tutkimuksessa (Salmi-Tolonen 2008: 377), jolloin tutkimusta forensisestä lingvistiikasta ei Suomessa vielä tiettävästi ollut. Mikäli oikeuslingvistiikka nähdään kattoterminä koko rikosprosessin kattavalle kielitieteelliselle tutkimukselle ja -osaamiselle, voidaan siis myös forensinen lingvistiikka nähdä ”soveltavana oikeuslingvistiikkana”. Tässä tutkielmassa oikeuslingvistiikka kuitenkin erotetaan omaksi alakseen termin vakiintumisen sekä toimintaympäristön takia.

Salmi-Tolonen nimeää forensisen lingvistiikan yläkäsitteeksi muun muassa forensiselle lingvistiikalle (kirjoitetun kielen tutkimus) sekä forensiselle fonetiikalle. Tässä tutkielmassa käytetäänkin forensisen lingvistiikan käsitettä pääasiassa esitutkintaan liitettyihin kielentutkimuksen keinoihin sekä kirjoitetun kielen tutkimukseen viitatessa.

Tutkittaessa ulkomaisia forensisen lingvistiikan perusteoksia², voidaan huomata, että forensinen lingvistiikka toimii yläkäsitteenä koko rikosprosessiin sekä oikeuskielen tutkimukseen viitattaessa. Suomessa *oikeuslingvistiikan* tutkimusympäristö ja -kohde voidaan kuitenkin nähdä jo niin vakiintuneina, että se ei voi enää toimia ala- tai yläkäsitteenä rikosprosessiin liittyvään kielentutkimukseen. Näin ollen tässä tutkielmassa forensisen lingvistiikan sekä oikeuslingvistiikan yläkäsitteenä toimii *kielentutkimus rikosprosessissa*, mikäli yläkäsitteen käyttö on tarpeellista.

Kuva 1. Mallinnus mainituista kielentutkimuksen osa-alueista rikosprosessissa ja niiden pääasiallisista toimintaympäristöistä.

Yläkäsitteen määrittely on tärkeää siltä osin, että forensinen kielentutkimus ei ole tarkkarajaista. Esimerkiksi forensinen lingvistiikka ja oikeuslingvistiikka voivat limittyä toimintaympäristöistään huolimatta. Tällainen on nähtävissä erityisesti tapauksissa, jossa ”rikoksentekovälineenä” on toiminut kieli. Tämä tarkoittaa esimerkiksi rikosnimikkeitä *kunnianloukkaus* (RL 24:9) tai *kiihottaminen kansanryhmää vastaan* (RL 11:10). Rikosepäilyä tutkiessa on tarpeen tutkia, mitkä rikosnimikkeen

² esim. Coulhard, Johnson, Wright (2017); Olsson (2008); Coulthard, Johnson, Sousa-Silva (2021)

tunnuspiirteet täytyvät. Tämä vaatii siis paitsi oikeuslingvististä tutkimusta laista, myös raportoidun tekstin semantiikan, piirteiden ja kontekstin tutkimusta.

Kielitieteellistä osaamista voidaan soveltaa niin ikään konkreettisten todistusaineistojen (kuten hätäpuhelut, äänitteet, kirjoitettu teksti jne.) kuin oikeuskielenkin tutkimuksessa, myös muissa rikosprosessin vaiheissa. Esimerkiksi kuulusteluiden pohjana voidaan käyttää kielitieteellistä osaamista. Kuten mainittu, kriminalistiikka jaetaan rikostekniikkaan ja -taktiikkaan. Yleisesti käsitetään, että kuulustelu ja sen tutkimus olisi osa rikostaktiikkaa, eli näin ollen se ei kuuluisi forensisten tieteiden piiriin. Erityisesti ulkomaisessa forensisessä lingvistiikassa kuulustelututkimus tuodaan osaksi forensista lingvistiikkaa. Tämän puolesta puhuu esimerkiksi Jan Svartvikin tutkimukset kuulustelupöytäkirjojen pohjalta 1968 (ks. esim. Rentola 2019: 22). Svartvikia pidetään lähtökohtaisesti ensimmäisenä, joka on ottanut käyttöön termin *forensinen lingvistiikka*. Näin ollen kuulustelututkimusta ei voida rajata forensisen lingvistiikan tai oikeuslingvistiikan ulkopuolelle.

Olssonin (2008) mukaan tekstistä tulee forensista, kun sitä käytetään rikoksen tutkinnassa. Tässä tutkielmassa käytetään myös tekstin käsitettä sen laajassa merkityksessä koskemaan kaikkea, mikä on tulkittavissa merkityskokonaisuudeksi. Näin ollen forensisena lingvistiikkana voidaan pitää kaikkea kielitieteellisin metodein tehtyä tutkimusta esitutkinnassa, jos tavoitteena on tuoda selkeyttä käsiteltävään konkreettiseen ongelmaan.

4 FORENSISEN LINGVISTIIKAN METODIT

4.1 Tekstianalyysin tavoite

Rikosteknisen kielianalyysin tarkoituksena on tuottaa yksityiskohtainen asiantuntijan arvio pyydetystä materiaalista. Arviota voidaan käyttää joko tutkimuksen apuna tai todistusaineistojen oikeudessa. Kuten mainittu, Olssonin (2008) mukaan mistä tahansa tekstistä tulee forensinen, kun sitä käytetään todistusaineistona. Tekstit ja niiden kontekstit ovat kuitenkin luonteeltaan erilaisia. Tästä syystä forensisen lingvistiikan menetelmät ovat erilaisia eri tekstityyppien ja -lajien tutkimuksessa.

Todistusaineistona käytetyn kielen tutkimuksella on pääosin kaksi eri käyttötarkoitusta: profilointi tai kirjoittajan tunnistaminen. Kirjoittajan profiloinnilla tarkoitetaan sitä, että tekstistä pyritään löytämään merkkejä kirjoittajan taustasta. Profilointia voidaan kuitenkin pitää suhteellisen haastavana, sillä se perustuu oletukseen siitä, että kirjoittajan yksilöllinen idiolekti välittyy kirjoitettuun tekstiin. Tällaista on kutsuttu *verbaaliseksi sormenjäljeksi*.

Haastavuuden puolesta puhuu laajassa mittakaavassa tapahtuva kritiikki verbaalista sormenjälkeä kohtaan (Coulthard ym. 2017: 15). Käytännön apua kielitieteellisestä analyysistä on kuitenkin epäiltyjen joukon kaventamisessa: kielitieteellinen analyysi saattaa tekstistä riippuen sisältää viitteitä esimerkiksi kirjoittajan maantieteellisestä sijainnista ja liikkuvuuden historiaan, ikään, koulutukseen ja mahdollisesti myös sukupuoleen (ks. luku 4.2).

Kirjoittajan tunnistamista voidaan käyttää kuitenkin laaja-alaisesti moniin eri tarkoituksiin. Kirjoittajan tunnistamisella voidaan pyrkiä tunnistamaan esimerkiksi plagiointitapaukset tai vertailla sitä, onko sama ihminen kirjoittanut useamman tekstin. Suomessa tällaista tunnistamista on käyttänyt erityisesti Ulla Tiililä esimerkiksi Carl J. Danhammerin ja Enkeli-Elisan tapauksissa (ks. Rentola 2017, Tiililä 2014). Kirjoittajan tunnistamisesta on hyötyä myös esimerkiksi kyberrikollisuutta koskevan tutkimuksen saralla. Tekstistä voidaan analysoida muun muassa sitä, onko esimerkiksi sähköpostin lähettänyt virasto tai pankki vai voiko kyseessä olla huijausviesti (ks. Haapasalo 2019). Analyysi voidaan tehdä tältä osin esimerkiksi tutkien yleiskielisyyttä ja sitä, onko huijausviesti mahdollisesti käännetty koneellisesti. Tekstin laatu, määrä ja konteksti määrittää sen, missä suhteessa eri metodeja voidaan käyttää.

4.2 Kielelliset merkitsimet ja tekstilaji

Kirjoittajan tunnistaminen sekä tekstin kirjoittajan profilointi käyttää pääosin samankaltaisia metodeja. Voidaan luonnehtia, että tekstistä pyritään tunnistamaan *kielellisiä merkitsimiä* (eng. *marker*). Tämä perustuu kielitieteen ajatukseen siitä, että kirjoittaja jättää aina oman jälkensä tekstiin jollakin tapaa (Tiililä 2014). Merkitsimenä voi toimia lähes mikä tahansa kielellinen valinta aina semanttisesta valinnasta kirjoitusasuun. Merkitsimiä voivat olla esimerkiksi:

- lauserakenteet (esim. lausepituus, funktiosanat, SVO-analyysi, lauseenvastikkeet)
- morfo-syntaktinen analyysi (esim. verbien taivutus, murteellisuudet)
- välimerkkien käyttö (esim. pilkut, pisteet, huutomerkki, hymiöt)
- yleiskielenvastaisuus (esim. anglismit, ”kirjoitusvirheet”)
- sanasto (esim. jargon, lyhenteet, anglismit)
- muu tyyllillinen valinta (esim. tekstin asettelu, tehokeinot, affektiivisuus)
- tekstin sisältö (Tiililä 2014).

Merkitsimen määrittelemisen onkin perustavanlaatuinen tutkimuskysymys forensisen lingvistiikan piirissä. Merkitsimen määrittelemiseen liittyy vahvasti tekstilajin tutkimus. Tekstilajina voi toimia esimerkiksi puhe, hätäpuhelu, kirje, tekstiviesti tai vaikkapa sosiaalisen median päivitys. Jokainen tekstilaji omaa itselleen tyypillisiä piirteitä.

Tekstilajin osalta voidaan tutkia esimerkiksi sitä, mitkä piirteet tekstissä ovat lajinvastaisia. Esimerkiksi huijaussähköposteja tutkinut Haapasalo (2019: 35) huomasi useita virkakielenvastaisuuksia omista tutkimusmateriaaleissaan, jotka koskivat esimerkiksi väitetysti pankilta tulleita viestejä. Tällaisia olivat esimerkiksi yleiskielenvastaisuudet (esim. astevaihtelun poikkeavuudet) sekä sanastolliset poikkeavuudet (esim. ”sydämellisesti”-toivotus viestin lopussa). Tekstilajin tunnistaminen ja määrittely tuottaa siis tietoa siitä, mitä tekstin piirteitä tosiasiallisesti voidaan pitää *merkitsiminä*.

4.3 Tekstien ja kirjoittajien variaatio

Tiililä (2014) mainitsee artikkelissaan monia mahdollisia merkitsimiä, kuten toistuvia samankaltaisia yleiskielenvastaisuuksia (esim. *eteenkin** vs. *etenkin*). Jotkin tekstit saattavat sisältää tällaisia selviä

merkitsijöitä. Kaikki tekstit eivät kuitenkaan sisällä tällaisia selviä merkkejä kirjoittajasta. Tämä hankaloittaa analyysin tuottamista etenkin, jos teksti on huoliteltua ja mietittyä.

Olsson (2008: 33) korostaa tekstilajin vaikutusta kirjoittajan tunnistamisessa ja analyysin tuottamisessa. Hän mainitsee, että eri tekstilajeiksi määritellyt tekstit voivat olla hyvinkin erilaisia, vaikka niiden kirjoittaja olisi sama. Saman kirjoittajan tekstien variaatioon (*intra-author variation*) vaikuttaviksi tekijöiksi Olsson mainitsee esimerkiksi juuri tekstilajin, mutta myös tekstityypin, kirjoitusajankohdan sekä muutoksen kirjoittajan yleisissä olosuhteissa tai sosiometrisessä parametrissa (eml. s. 34). Tämä muodostaa ongelman siitä, että saman kirjoittajan tekstejä ei välttämättä voida yhdistää toisiinsa helposti. Saman ongelman kohtaa myös kirjoittajien välinen variaatio (*inter-author variation*).

Olsson pitää saman kirjoittajan tekstien variaation sekä eri kirjoittajien välisen variaation tutkimusta metodeiltaan samanlaisina (eml. s. 40). Hän mainitsee, että saman tekstilajin kirjoittajille, joiden sosiometriset parametrit (esim. koulutustaso, sosio-ekonominen luokka, ympäristö) ovat samat, variaatiota ei voida tunnistaa kovin helposti, sillä kirjoittajien idiolektin piirteet saattavat mukaila vahvastikin toisiaan. Tämä johtaakin forensisen lingvistiikan juurikysymykseen: mitä tekstin piirrettä voidaan pitää *merkitsimenä*?

4.4 Tekstin pituus ja laskennallinen analyysi

Kuten mainittu, tekstin merkitsimien tunnistamisessa voidaan pitää lähes mitä tahansa kielellistä piirrettä. Mikäli tekstistä ei ole tunnistettavissa suoria merkitsimiä, kielitieteilijää hyödyttää laskennallinen analyysi. Laskennallisella analyysillä voidaan selvittää tekstin stabiliteettiä (*stability*), joka indikoi esimerkiksi siitä, voiko kahden tekstin kirjoittajan toimia sama henkilö.

Laskennallinen analyysi voidaan tuottaa periaatteessa mistä tahansa kielellisestä keinosta. Kielellisen keinon valintaan liittyy kuitenkin vahvasti tekstin pituus. Olssonin (eml.) mukaan pitkien tekstien laskennallinen analysoiminen leksikon perusteella ei ole hedelmällistä. Tämä johtuu edellä mainituista seikoista, kuten sosiometrisestä parametrista ja kirjoittajien leksikon mahdollisesta samankaltaisuudesta. Sen sijaan Olsson ehdottaa, että pitkien tekstien kohdalla tutkittavaksi otettaisiinkin enemmän esimerkiksi funktiosanat. Olsson (eml. s. 35–38) vertaili esimerkkitapauksena useiden saman sosiometrisen paradigman omaavia kirjailijoita funktiosanan *the* osalta, ja se osoitti vahvempaa stabiliteettiä kirjoittajien erottamisen osalta kuin leksikon vertailu.

Tekstien stabiliteettiä voidaan tutkia laskennallisin metodein paneutumalla tietyn kielellisen piirteen frekvenssiin (tekstin pituus suhteutettuna piirteen esiintyvyyteen). Tekstien välistä korrelointia voidaan tutkia eri tekstien frekvenssien keskiarvojen ja -hajontojen perusteella (ks. Olsson 2008).

Lyhyiden tekstien kohdalla funktiosanojen tutkiminen ei kuitenkaan ole mielekästä: *the*-funktiosana ei tuottanut lyhyiden tekstien sisällä stabiliteettiä (eml. s. 39). Olsson ei mainitse lyhyiden tekstien osalta mitään kielen piirrettä, jota voitaisiin tutkia laskennallisin metodein stabiliteetin selvittämiseksi, vaan hän nimeää tämän ongelman lyhyen tekstin stabiliteettiongelmaksi (*short text stability problem*).

Suurten tekstimassojen vertailussa laadullinen ja laskennallinen tekstianalyysi kohtaavat. Tekstejä voidaan verrata erityisesti korpuslingvistiikan keinoin digitaalisesti: kirjoittajan tai kirjoittajien korpuksia vertaillaan, jolloin voidaan tuottaa tietoa siitä, mitkä tekstit ovat mahdollisesti samalta kirjoittajalta. (ks. Coulthard ym. 2017: 26).

Laskennallinen kielitiede on tuottanut myös monia ohjelmistoja tekstien vertailun osalta. Olsson (2008) mainitsee merkittävimmäksi Carole Chanskin käyttämä *Head Driven Phrase Structure Grammar* -kielioppiin (HPSG) perustuvan analyysiohjelmiston ”ALIAS” (*Automated Linguistic Identification and Assessment System*)³. Tämän ohjelmiston avulla vertaillaan lauserakenteita ja erilaisia kieliopillisia piirteitä. Piirteistä tuotetaan tilastollinen analyysi, jonka avulla kirjoittaja voidaan tunnistaa.

Laskennallinen kielitiede onkin tarjonnut ulkomaiselle forensiselle lingvistiikalle monia mahdollisuuksia kirjoittajan tunnistamiseen tai tekstien kirjoittajien vertailuun. Tutkimus koskee kuitenkin pääasiallisesti englannin kieltä, joka on analyttinen kieli. Kysymykseksi kuitenkin jää, millä tavoin tällaisen metodin soveltaminen esimerkiksi suomen kieleen, siis synteettiseen kieleen, toimii.

Forensisen lingvistiikan piirissä käytetäänkin pääasiassa kahteen luokkaan kuuluvia metodeja: laskennallisia (*stylometry*) sekä laadullisia (*stylistics*). Kielitieteilijän tekemä laadullinen analyysi onkin tällä hetkellä forensisen lingvistiikan pääasiallinen metodi. Erityisesti Suomessa, jossa forensisen lingvistiikan käyttö on vähäistä, ei tiettävästi laskennallisia analyyssejä ole tuotettu (vrt. Ulla Tiililän analyysit, joissa kielelliset merkitsimet ovat olleet selkeitä).

Mainittakoon kuitenkin se, että laskennallinen kielentutkimus tai tietokone-lingvistiikka ovat yleisesti nousevia tieteenaloja myös Suomessa: todisteena tästä voidaan pitää esimerkiksi

---

³ ALIAS-teknologian sivuilla avataan laajemmin, miten teknologia toimii:
< <https://aliastechnology.com/alias-why-does-it-work/> > Viitattu 29.4.2022

automaattista puhujan tunnistaja -tietokantaohjelmaa (ks. Eskelinen-Rönkä 1997), joka liittyy forensiseen fonetiikkaan. Ohjelmassa puhujantunnistus perustui koottuun tietokantaan, johon näytteitä verrattiin.

4.5 Kielelliset tasot ja arvion tuottaminen

Forensinen lingvisti pyrkii löytämään teksteistä paitsi samankaltaisuuksia myös eroavaisuuksia: forensinen tekstianalyysi ei ole puolueellista, vaan todisteita tulee löytää tieteellisin metodein arvion puolesta ja vastaan. Olsson (2008: 43) koostaa myös kielellisten tasojen merkittävyyden analyysin tuottamisessa. Kielellisinä tasoina voidaan pitää pintatasoa (kuten piirteet leksikossa, pilkutuksessa ja kirjoitustyyliässä) sekä syvätasoa (kuten syntaktista rakennetta). Forensinen analyysi on relevantimpi, mikäli siihen voidaan sisällyttää kielen syvätasosta tehtyä analyysiä. Tämä johtuu siitä, että kielen syvärakenteita on hankalampi jäljitellä, kuin pintarakenteita. Syvärakenteiden tunnistaminen vaatii myös tarkempaa analyysiä, jonka apukeinona voidaan käyttää esimerkiksi laskennallista kielitiedettä.

Forensinen tekstianalyysi johtaa usein asiantuntijan arvioon. Arvion tulee olla perusteltu ja tarkka. Asiantuntija voikin tarjota ainoastaan arvion näytön todennäköisyydestä (Himberg 2002). Ulla Tiililä (2014) on itse käyttänyt omissa arvioissaan käsialantutkimuksessa käytettyä seitsenportaista todennäköisyysasteikkoa (A – erittäin todennäköisesti eri kirjoittajat, F – Erittäin todennäköisesti samat kirjoittajat) (Himberg 2002: 103).

5 FORENSISEN LINGVISTIIKAN SOVELLUKSET

Kuten mainittu, kielentutkimuksen osa-alueet voivat limittyä toisiinsa rikosprosessissa. Ulkomaisessa tutkimuksessa forensinen lingvistiikka sisältää sekä kuulustelututkimuksen sekä oikeuslingvistiikan. Suomen kontekstissa nämä voidaan kuitenkin erottaa forensisen lingvistiikan piiristä niiden toimintaympäristöjen ja käytänteiden takia. Kielentutkimuksesta tulee kuitenkin forensista, mikäli sitä käytetään esitutkintavaiheessa. Tästä syystä tutkielmaan on lisätty myös seuraavat kielentutkimuksen osa-alueet siltä osin, kun ne limittyvät forensiseen kielentutkimukseen.

5.1 Kuulustelututkimus

Ulkomaisen forensisen lingvistiikan piirissä myös kuulustelut ja niiden tutkimus kuuluvat forensisen lingvistiikan tutkimuksen piiriin. Tämä johtuu pitkälti siitä, että kuulustelut usein tallennetaan teknisten apuvälineiden avulla esimerkiksi videoiden tai äänittäen. Tällöin kuulustelua voidaan tutkia keskusteluanalyysin, psykolingvistiikan tai narratiivitutkimuksen kautta. Tutkittavia asioita psykolingvistiikan osalta ovat usein esimerkiksi tiedon järjestyminen, viittaaminen tai kehon kieli. Informaatorakennetta tutkittaessa voidaan tuottaa kuvaa kuulusteltavan kertomuksen todenperäisyydestä. Viittaussuhteita tutkittaessa voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi viittauksen määrällisyyteen (esim. ”I didn’t know the gun was there” vs. ”I didn’t know there was a gun”).

Keskusteluanalyysin osalta taas voidaan pohtia institutionaalisen vuorovaikutuksen keskustelurakennetta. Keskusteluanalyttisin keinoin voidaan tunnistaa esimerkiksi toimintajaksojen rooleja sekä korjausrakenteita. Näiden perusteella olisi mahdollista myös tuottaa tietoa kuulustelun kulusta ja esimerkiksi kuulusteltavan varmuudesta. Tällainen keskusteluanalyttinen tai psykolingvistinen tutkimus Suomessa on kuitenkin haastavampaa.

Suomalaisessa lakiympäristössä haasteita tuottaa erityisesti se, että kuulusteluja ei useinkaan tallenneta teknologisesti, vaan kuulusteleva poliisi tuottaa *kuulustelukertomuksen*. Kuulustelukertomukset kirjoitetaan yhtenäiseksi tekstiksi, jonka totuudellisuuden kuulusteltava jälkikäteen tarkastaa (ks. Käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta 2007). Tekstin muotona voi olla kysymys-vastaus-rakenne tai vapaan kerronnan rakenne (Helenius 2019). Forensinen tutkimus tällaisista välikäden tuottamista teksteistä ei ole hedelmällistä, sillä pöytäkirja koostuu sekä kuulusteltavan että sen kirjoittaneen poliisin sanastosta. Näin ollen esimerkiksi viittaussuhteita tai tiedon järjestymistä kuulusteltavan kertomuksessa on hankalaa tulkita.

Kielitieteellistä tutkimusta pöytäkirjoista voidaan tuottaa, kuten Jutta Helenius (2014, 2016, 2019) on tehnyt artikkeleissaan. Helenius on tutkinut artikkeleissaan esimerkiksi syyllisyyden kirjoittumisen keinoja pöytäkirjaan (2019) ja kuulustelupöytäkirjan tekstuaalista rakennetta (2014). Pöytäkirjassa voidaan tutkia myös esimerkiksi kielellisiä valintoja, mutta tällöin tutkittavana on ennemmin poliisi ja tämän sanoin tuotettu kertomus. Kertomukseen saattaa esimerkiksi päätyä poliisijargonia (Helenius 2019).

Helenius ei ole nimennyt artikkeleidensa avainsanoja forensiseksi lingvistiikaksi, eikä niitä sellaisena suoranaisesti voida pitää: Heliuksen tutkimukset ovat teoreettisia, eivätkä pyri todistelemaan mitään. Heliuksen teoriat kuitenkin vaikkapa syyllisyyden kirjoittumisen tavoista (2019: 38) ja syyllisyyden selonteon kategorioista (2014) tuottavat sellaista lisäarvoa kuulusteluntutkimukseen, jota myös forensinen lingvistiikka voisi hyödyntää.

Forensisen lingvistiikan piirissä tutkittavan materiaalina voitaisiin kuitenkin pitää juuri kuulustelusta tuotettua tallennetta, transkriptiä tai translitteraatiota. Tällöin voidaan tuottaa kielitieteellinen analyysi kuulustelijan ja kuulusteltavan institutionaalista vuorovaikutustilanteesta esimerkiksi juuri psykolingvistisin keinoin tai paneutumalla kuulusteltavan narratiiviin. Keskustelusta voidaan tutkia kielitieteellisesti esimerkiksi jo mainittuja informaatorakennetta tai viittaussuhteita.

Suomen kielessä informaatorakennetta voidaan tutkia esimerkiksi keskittymällä *kuulustelukertomuksen* yksityiskohtien määriin tai tiedon rakentumisen kenttärakenteisiin. Kenttärakenteilla tarkoitetaan sitä, että informaatiosta tunnistetaan esimerkiksi teema- ja reemapaikat (ks. VISK §1370) tai esimerkiksi fokusoiva lohkorakenne (VISK §1404). Näiden kenttärakenteiden avulla voi olla mahdollista tunnistaa se, mitä kuulusteltava painottaa kertomuksessaan.

Lisäksi voidaan tutkia esimerkiksi viittaussuhteita: Miten esimerkiksi mahdolliseen uhriin viitataan? Yhdysvalloissa runsasta mediahuomiota saanut Chris Wattsin tapaus⁴ tarjoaa esimerkin siitä, miten viittaussuhde voi tuottaa vihjeitä ja viedä tutkintaa mahdollisesti eteenpäin. Chris Watts tuomittiin kahden lapsensa sekä vaimonsa murhasta vuonna 2018. Kuulusteluissa hän kielsi syyllisyytensä, mutta viittasi lapsiinsa esimerkiksi näin: ”I didn’t kill those kids”. Viittaussuhteita tutkiessa voidaankin huomata, että on epätavallista viitata omiin, ”kadonneisiin” lapsiinsa sanoin ”those kids”.

---

⁴ New York Timesin artikkeli tapauksesta, viitattu 29.4.2022 < <https://www.nytimes.com/article/chris-watts-case.html> >

5.2 Oikeuslingvistiikka esitutkinassa

Ulkomaisen forensisen lingvistiikan piirissä myös oikeuslingvistinen osaaminen tuodaan osaksi forensista lingvistiikkaa. Suomessa oikeuslingvistiikan – siis oikeuskielen tutkimuksen – asema on kuitenkin niin vakiintunut, että sitä ei voida liittää forensiseen lingvistiikkaan. Luvussa 2 erotettiin myös oikeuslingvistiikka ja forensinen lingvistiikka toisistaan erityisesti toimintaympäristöjensä puolesta. Forensinen lingvistiikka ja oikeuslingvistiikka voivat kuitenkin limittyä toisiinsa erityisesti kielellä tehtyjen rikosten kontekstissa. Tällaisia Suomen lainsäädännössä ovat esimerkiksi *kiihottaminen kansaryhmää* vastaan (RL 11:10) tai *kunnianloukkaus* (RL 24:9), mutta myös *viharikoksen* tulkinta. Tällaisten rikosten kohdalla on oleellista tutkia se, täyttyykö rikoksen tunnusmerkistö tekstissä. Tämä vaatii paitsi tulkintaa laista, myös osaamista kohdetekstin tulkinnan tarkoitteista, siis semanttista tai pragmasemanttista tutkimusta.

Rikoslain (39/1889) 11. luvussa käsitellään sotarikoksia sekä rikoksia ihmisyyttä vastaan. Samaiseen lukuun sisältyvä *kiihottaminen kansanryhmää vastaan* määritellään olevan tiedon, mielipiteen tai muun viestin välittämistä, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää esimerkiksi ihonvärin, syntyperän tai uskonnon osalta. Kyseisen lain suhdetta *sananvapauteen* (Suomen perustuslaki 2:12) on myös kritisoitu yleisessä oikeustieteellisessä diskurssissa esimerkiksi *laillisuusperiaatteen* nojalla (kts. esim. Heiskanen 2010). Oikeuslingvistisiä ja oikeustieteellisiä kirjoituksia voidaan löytää aiheesta runsaasti.

Forensisen lingvistiikan osalta on kuitenkin oleellisinta tulkita kohdetekstistä esimerkiksi Heiskasen (2010) artikkelin valottamin osa-aluein: 1. kansanryhmän määritelmä, 2. yleisön keskuuteen levittämisen määritelmä, 3. lausunnon ja tiedonannon määritelmä, 4. uhkauksen, panettelun tai solvauksen määritelmä. Erityisesti forensista lingvistiä kiinnostanee tulkittavan tekstin semantiikka, sävy ja tarkoitus (pragmasemantiikka). Tällaisessa tutkimuksessa voidaankin pohtia sitä, milloin kyseessä on oikeuslingvistinen tutkimus, ja milloin forensinen.

Kunnianloukkaus sen sijaan määritellään olevan valheellisen tiedon tai vihjauksen levittämistä sillä tavoin, että se aiheuttaa haittaa, vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa. Myös toisen halventaminen voidaan nähdä kunnianloukkauksena. Rikoslain 24. luvun 9. pykälässä kuitenkin tarkennetaan myös sellaisia tapauksia, joita ei voida pitää kunnianloukkauksina. Esimerkiksi poliittisten toimien arvostelua tai sellaisia lausuntoja, jotka eivät ylitä hyväksyttävän lausunnon rajaa. Näin ollen lain voidaan nähdä rajaavan ulos esimerkiksi poliitikoista esitetyt mielipiteet tai ilmaukset, vaikka ne olisivatkin sävyiltään pejoratiivisia. Näin ollen lainvalvojien osalta tutkittavana on tekstin

lisäksi erityisesti tekstin kohde ja tiedon totuudellisuus. Forensista lingvistiä kiinnostaa erityisesti tällaisten tekstien pejoratiivisuuden sekä muu (pragma)semanttisen aineksen tutkiminen.

Tietävästi tällaisten tutkintojen piirissä ei ole juuri ollut kielitieteilijöitä lain tulkinnan apuna. Tulkinta laista ja rikoksen tunnusmerkistön täyttymisestä kuuluu kuitenkin lainvalvojille. Rikoksen tunnusmerkistön täyttymistä voidaan tulkita oikeuslingvistiikan avulla, mutta sen toimintaympäristö sijoittuu kuitenkin esitutkintaan, jolloin tällaista lingvististä tulkintaa ja analyysia voidaan pitää myös forensisena lingvistiikkana.

Esitutkinnassa saatetaan myös selvittää, onko kyseessä *viharikos*. Jotkin rikosnimikkeet sisällyttävät valmiiksi tunnusmerkistössään vihamotiivin. Tällainen on esimerkiksi juuri *kiihottaminen kansaryhmää vastaan*. Tämän lisäksi lähes mikä tahansa rikos voi saada lisänimikkeen *viharikos*. Viharikos-nimikkeen liittämistä osaksi tutkintaa päättää kuitenkin rikoksen kirjaava poliisi. Viharikoksia tutkitaan pääosin tarkastelemalla teon motiivia. Teon motiivin selvittäminen tapahtuu pääosin kuulustelun perusteella. Viharikoksia tutkiessa voidaankin huomata siis oikeuslingvistiikan, kuulusteluntutkimuksen sekä forensisen lingvistiikan vahva limittyminen.

Viharikos-nimikkeen tutkiminen ei ole kuitenkaan yksinkertaista. Nimikkeen lisäämisestä tai tunnistamisesta vastaa tutkintaa tekevä poliisi, eikä nimikettä aina lisätä epäilyn yhteyteen tutkintavaiheessa. Se, miten vihamotiivi tunnistetaan rikoksen vaikuttimista tai kuulustelusta, jää tutkintaa tekevän poliisin päätökseksi.

Juutinen (2021:102—104) koostaa viharikoksista tehdyssä tutkimuksessaan suosituksia, joiden avulla viharikollisuus voitaisiin tunnistaa paremmin. Tällaisia ovat esimerkiksi kuulusteluohjeiden laajentaminen, ilmoitusmenettelyyn liittyvä tulkinnallisuus, erityisosaamisen lisääminen ja käytäntöjen yhdenmukaistaminen.

Voidaankin nähdä, että kielellä tehdyt rikokset sekä vihamotiivin selvitys ovat erittäin tulkinnallista työtä. Kysymykseksi jää se, tuleeko kielellä tehdyn rikoksen tulkinnassa käyttää apuna kielitieteellistä osaamista esitutkintavaiheessa, ja millainen oikeuslingvistiikan tai forensisen lingvistiikan käyttö kielellä tehtyjen rikosten tai vihamotiivin selvittelyssä olisi tarpeen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Yhteenveto

Rikosprosessin kontekstissa tapahtuva kielentutkimus voidaan jakaa kahteen pääkategoriaan: forensiseen lingvistiikkaan ja oikeuslingvistiikkaan. Forensinen lingvistiikka sisällyttää itseensä kaiken esitutkinnassa tapahtuvan kielitieteellisen tutkimuksen, joka koskee todistusaineistoa. Oikeuslingvistiikkaa keskittyy sen sijaan pääosin oikeuskieleen ja lain tulkintaan. Osa-alueet saattavat limittyä toisiinsa esimerkiksi kielellä tehtyjen rikosten selvittelyn osilta.

Forensinen lingvistiikka voi käyttää monia kielentutkimuksen osa-alueita kuten sosiolingvistiikkaa, genretutkimusta, psykolingvistiikkaa, keskustelun- ja diskurssintutkimusta tai semantiikkaa. Forensisen lingvistiikan menetelmä määräytyy pääasiassa tekstin lajin, kontekstin ja selvennettävän asian mukaan. Pääasiallisena ominaisuutena voidaan nähdä *merkitsimen* käsite. *Merkitsin* voi olla mikä tahansa kielellinen valinta, jonka voidaan tulkita olevan tunnusomaista tekstin tuottajalle.

Forensisen lingvistiikan määritelmä ja toimintaympäristö poikkeaa ulkomaisen forensisen lingvistiikan määritelmästä. Tämä johtuu pääosin kolmesta syystä: 1. Lakijärjestelmästä ja lainsäädännöstä, 2. forensisen lingvistiikan käsitteen määrittelemättömyydestä ja 3. kielentutkimuksen mahdollisuuksien tunnistamattomuudesta rikosprosessin kontekstissa.

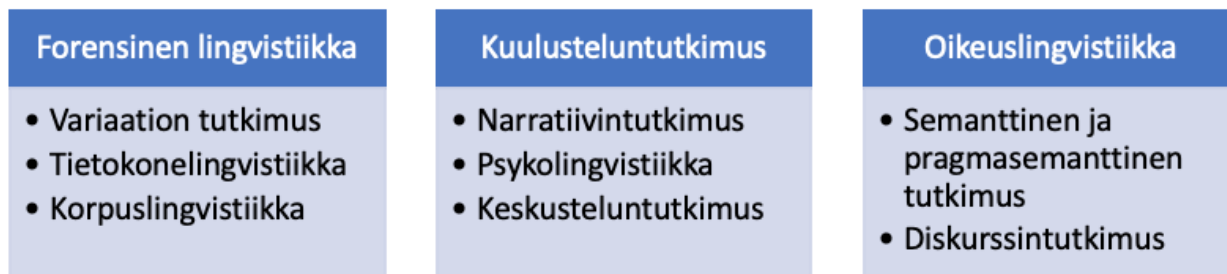
Suomen lakijärjestelmä ei vastaa esimerkiksi Yhdysvaltojen tai Ison-Britannian tapaoikeusjärjestelmää, jossa asiantuntijatodistajan rooli sekä oikeussalinarratiivi saavat vahvemman painotuksen. Kuulusteluiden osalta Suomessa käytetään pääsääntöisesti kuulustelupöytäkirjaa eikä esimerkiksi transkriptejä tai teknisiä tallenteita.

Suomessa on rajallinen määrä juuri forensista lingvistiikkaa koskevaa tutkimusmateriaalia. Ei ole myöskään tiedossa, kuinka paljon poliisi antaa toimeksiantoja kielitieteilijöille rikosprosessin eri vaiheissa. Voidaankin nähdä, että Suomessa forensinen lingvistiikka on niin marginaalinen tutkimusala, että sen käsitteistöä tai relevanssia ei ole tunnistettu. Näin ollen käsitteistö ja metodien tunnistaminen on jäänyt varsin vähäiseksi.

Tutkittaessa ulkomaista forensista lingvistiikkaa voidaan kuitenkin huomata, että kielitiede tarjoaa laajat metodiset mahdollisuudet rikosprosessin eri vaiheissa. Forensisen lingvistiikan ollessa soveltavaa kielitiedettä, käyttää se eri kielentutkimuksen osa-alueita eri konteksteissa. Forensisen

lingvistiikan, kuulusteluntutkimuksen ja oikeuslingvistiikan osalta voidaankin liittää seuraavat kielitieteelliset tutkimusalat osaksi menetelmällistä paradigmaa:

Kuva 2. Kielentutkimuksen tutkimusalat osana rikosprosessin kontekstissa tapahtuvaa kielentutkimusta.

Lisäksi jokaiseen rikosprosessissa tapahtuvaan kielentutkimuksen osa-alueeseen voidaan liittää myös sisällöntutkimus. Tutkimusalat voivat myös kietoutua toisiinsa tai laajeta koskemaan myös muita kielentutkimuksen osa-alueita, joita ei taulukossa mainita.

Forensisen lingvistin tavoitteena on tuottaa arvio tekstistä oman analyysinsä perusteella. Arviota voidaan käyttää todistusaineistona tai tutkinnan edistäjänä. Forensinen lingvisti tarvitsee kuitenkin laajaa kielitieteellisten menetelmien osaamista. Ulkomaiset ammatinharjoittavat ovat kuitenkin merkki siitä, että forensisen lingvistiikan hyödyt rikostutkinnassa on tunnistettu. Suomessa kielitieteellinen tutkimus tarjoaa edellytykset kielentutkimuksen liittämiseksi rikostutkintaan, mutta mahdollisuuksia ei ole toistaiseksi tunnistettu laajamittaisesti. Tästä syystä myös Suomessa tulisi perehtyä esimerkiksi juuri laskennallisen kielitieteen mahdollisuuksiin rikosprosessin kontekstissa.

6.2 Jatkotutkimus

Forensinen lingvistiikka vaatii Suomessa laajaa lisätutkimusta: vertailtaessa ulkomaisia metodeja esimerkiksi laskennallisen kielitieteen osalta suomalaiseen forensiseen lingvistiikkaan, voidaan huomata eräänlaista kehittymättömyyttä. Yhtenä syynä tähän on se, että forensinen lingvistiikka ei ole kovin yleinen forensisen tieteen osa-alue esitutkinnassa. Kielitieteen mahdollisuuksia rikostutkinnan kontekstissa ei ole toistaiseksi tunnistettu. Tulevaisuudessa mahdollisuudet saatetaan kuitenkin tunnistaa paremmin, sillä Poliisiammattikorkeakoulun pääsykoekirjaan (esim. 2022) on sisällytetty Roosa Rentolan kirjoittama artikkeli forensisestä lingvistiikasta.

Kysymyksenä on myös se, miten paljon ulkomaisen forensisen lingvistiikan metodeista *merkitsimen* tunnistamisessa on suoraan käytettävissä suomenkielistä materiaalia tutkittaessa. Englannin ja suomen kielen erot painottuvat englannin kielen analyyttiseen luonteeseen, kun taas suomen kielen sen synteettiseen luonteeseen ja morfologiaan. Kielet voivatkin tarjota erilaiset mahdollisuudet variaation ja laskennallisuutensa nojalla. Tulisikin tutkia sitä, miten kielten erot vaikuttavat *merkitsimen* määrittelyyn.

Kuulusteluntutkimuksessa ongelmaksi forensisen lingvistiikan osalta voidaan huomata poliisin tapa tuottaa poliisin kirjoittama kuulustelupöytäkirja sen sijaan, että kuulustelua jäljennettäisiin transkriptiksi tai digitaaliseksi tallenteeksi. Tästä huolimatta voidaan todeta, että erityisesti Heleniuksen artikkeleiden teoreettinen puoli (2014, 2016, 2019) kuulustelukertomusten tutkimuksessa antaa jalansijaa myös forensiselle lingvistiikalle.

Kielellä tehtyjen rikosten (kuten *kunnianloukkaus* tai *kiihotus kansanryhmä vastaan*) osalta kielitieteilijä saattaa tuottaa selvyyttä rikoksen tunnusmerkistön täyttymiseen. Sama koskee myös kuulustelussa selvitettävää *viharikos*-nimikettä. Jatkossa olisi oleellista tutkia, millaiset mahdollisuudet kielitiede voi todellisuudessa tarjota tällaisten rikosten tunnusmerkistön ja näytön tunnistamisessa.

LÄHDELUETTELO

- Baumeister, R., & Leary, M. (1997). Writing Narrative Literature Reviews. *Review of General Psychology*, 1997(3), 311–320.
- Cooper, H. (1998). *Synthesizing research—A guide for literature reviews* (2.). SAGE Publications.
- Coulthard, M., Johnson, A., & Wright, D. (2017). *An Introduction to Forensic Linguistics—Language in Evidence* (2.). Routledge.
- Ellonen, E., Karstinen, E., & Nykänen, V.-E. (1996). *Kuulustelutaktiikka*. Sisäasiainministeriö, Poliisiosasto.
- Eskelinen-Rönkä, P. (1997). *Raportti automaattisen puhujan tunnistaja -tietokantaohjelman testauksesta*. Pro gradu. Helsingin yliopisto.
- Fink, A. (2005). *Conducting Research Literature Reviews—From the Internet to the Paper* (2.). SAGE Publications.
- Haapasalo, A. (2019). *Tietojenkalasteluvierit kielentutkimuksen kohteena—Klikkaa tästä! Vilpittömästi, Nordea*. Pro gradu. Tampereen yliopisto.
- Heiskanen, J. (2010). Kiihottaminen kansanryhmää vastaan. *Kirjoituksia viestintäoikeudesta*, 25–39.
- Helenius, J. (2014). Kuulustelukertomus selonteon näkökulmasta. *Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen AFinLAN sähköinen julkaisu AFinLA-e 7/2014*, (s. 20–45). Luettavissa verkossa: <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/view/48158/13959>
- Helenius, J. (2016). Institutionaalinen moniäänisyys kuulustelukertomuksessa. *Puheen ja kielentutkimuksen yhdistys*. Luettavissa verkossa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/53515>
- Helenius, J. (2019). Syyllisyyden kirjoittuminen rikoksesta epäillyn kuulustelukertomukseen. *Hallinnon tutkimus*, 38 (1). <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/96092>
- Himberg, K. (2002). *Tekninen rikostutkinta—Johdatus forensiseen tieteeseen*. Edita Oyj.
- Itkonen, E. (1974). Kieli, kielitiede ja tieteenteoria. *Virittäjä*, 78 (4). <https://journal.fi/virittaja/article/view/36494>
- Junni, A. (2020). *Rikos, rangaistus ja kääntäjä jossain siellä välissä? - Forensisen kääntäjän toimijuus rikostutkinnassa*. Pro gradu. Helsingin yliopisto.
- Juutinen, M. (2021). *Viharikokset ja niiden käsittely rikosprosessissa*. Oikeusministeriö.

Kirk, P. (1953). The Ontogeny of Criminalistics. *Journal of Criminal Law - Criminology and Police Science*, 1963(235).

Käsikirja esitutkintapöytäkirjan laadinnasta. (2007). Sisäasiainministeriö, Poliisiosasto.
<https://www.yumpu.com/fi/document/view/25415201/kasikirja-esitutkintapoytakirjan-laadinnasta-poliisi>

Mattila, H. E. S. (2017). *Vertaileva oikeuslingvistiikka* (2.). Alma Talent.

Olsson, John. (2008). *Forensic Linguistics* (2.). Bloomsbury publishing.

Rantaeskola, S. (2019). *Rikos ja rikosprosessi*. Wavelia.

Rentola, R. (2017). *Forensinen lingvistiikka—Kielentutkimuksen hyödyntäminen esitutkinnassa ja tuomioistuimessa*. Opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu.

Rentola, R. (2022). Kielen jäljillä syytöntehtäälle. Teoksessa *Kun isolla kengällä astuu, jää iso jälki*. Poliisiammattikorkeakoulun pääsykoelukemisto 2022. Luettavissa verkossa:
<https://www.theseus.fi/handle/10024/695378>

RL 39/1889. Rikoslaki. Viim. muutos 13.4.2022. Viitattu 17.4.2022. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), Ajantasainen lainsäädäntö.

Sajavaara, K., & Piirainen-Marsh, Arja (Toim.). (2000). Näkökulmia soveltavaan kielentutkimukseen. Teoksessa *Soveltava kielentutkimus*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? - Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja.
<https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/7961>

Salmi-Tolonen, Tarja. (2008). Forensista lingvistiikkaa—Kielentutkimuksen juridisia sovelluksia. Teoksessa *Kielen ja oikeuden kohtaamisia* (ss. 375–393). Talentum.

Tiirilä, Ulla. (2014). Verbaaliset sormenjäljet – kielentutkimus huijausten ja rikosten tutkinnassa. *Kielikello*. <https://www.kielikello.fi/-/verbaaliset-sormenjäljet-kielentutkimus-huijausten-ja-rikosten-tutkinnassa>

VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T.R., Alho, I. (2004) *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkooversio, viitattu 19.3.2022. <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7.